

ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಮಾಜವಾದವನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಹಿಯಾ, ವಿಶ್ವ ಸಮಾಜವಾದದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವ ಸರ್ಕಾರ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿದ್ದರು. ಅಮೆರಿಕದ ಪೌರತ್ವ ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಹೋರಾಟಗಾರ ಗ್ಯಾರಿ ಡೇವಿಸ್ ಪಾಸ್ ಪೋರ್ಟ್ ಹರಿದು ಹಾಕಿ, 'ನಾನೊಬ್ಬ ವಿಶ್ವ ನಾಗರಿಕ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದರು. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮಾನವರು ಪಾಸ್ ಪೋರ್ಟ್ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಓಡಾಡುವ ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮಾಜವಾದಿ ನಿಲುವುಗಳು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕ ಮನಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗತೊಡಗಿದ್ದವು. ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ನೆಚ್ಚಿನ ಚಿಂತಕನಾಗಿ ಲೋಹಿಯಾ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದರು.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಲೋಹಿಯಾ ತಮ್ಮ ಬರಹ, ಚಳುವಳಿ, ಭಾಷಣ, ಒಳನೋಟ, ಸ್ನೇಹಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಶದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ, ಲೇಖಕಿ, ಲೇಖಕಿಯರ ಪ್ರಿಯ ಚಿಂತಕ-ನಾಯಕರಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರು. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಹೀರೋ ಆಗಿದ್ದರು. ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಹಾಗೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರಾಗಿದ್ದರು. 1957ರಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಹಿರಿಯ ನಾಯಕರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಸರಿಸಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪಟ್ಟಕ್ಕೇರಿದಾಗ ಲೋಹಿಯಾ ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿದಿದ್ದರು: 'ನೆಹರು ನಂತರ ಯಾರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕಿದೆ.'

1962ರ ಚುನಾವಣೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವಿವಿಧ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ಒಕ್ಕೂಟವೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಶುರುವಾದಾಗ ಲೋಹಿಯಾ ಹೇಳಿದರು: 'ಈ ಬಗೆಯ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕಿಂತ ಉದಾರವಾದಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ಸಮಾಜವಾದ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಷವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು.' ಲೋಹಿಯಾ ಮಾತನ್ನು ಇತರ ಪಕ್ಷಗಳು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ; ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ಒಕ್ಕೂಟವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ ದೇಶದ ಹೋರಾಟಗಾರ ಪಕ್ಷ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತ್ತು. 'ಬೆಲೆನಿಯಂತ್ರಣ', 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತೊಲಗಿಸಿ', 'ಜಾತಿ ವಿನಾಶ' ಮುಂತಾದ ಚಳುವಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋರಾಟಗಾರ ತಲೆಮಾರೊಂದನ್ನು ಪಕ್ಷ ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. 'ಹಿಮಾಲಯ ಉಳಿಸಿ' ಆಂದೋಲನ ದೇಶದ ಗಮನ ಸೆಳೆದ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿತ್ತು. ಚೀನಾ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು, ಚೀನಾದ ಕಪಟತನವನ್ನು ಲೋಹಿಯಾ ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ನೆಹರು ಸರ್ಕಾರ ಎಚ್ಚೆತ್ತುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಫೂಲ್‌ಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಹರು ವಿರುದ್ಧ ಲೋಹಿಯಾ ಗೆಲ್ಲುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೆಹರುಯುಗ ಕುರಿತ ತಮ್ಮ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿವರಿಸುವ ಅವಕಾಶ

ಲೋಹಿಯಾಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು:

'ನೆಹರು ಅವರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಡೌಲು, ಪ್ರಧಾನಿಯ ಶಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಸೋಲಬೇಕು. ಅವರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಕನಸುಗಳ ಅಫೀಮು ಹಂಚಿ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿ ಎರಚುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಜಾಡಮಾಲಿಯೊಬ್ಬ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ; ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಹತ್ತು, ಹನ್ನೆರಡಾಣೆ ಆದಾಯ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನಿಯ ಒಂದು ದಿನದ ಖರ್ಚು ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಿಂದ ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ.'

1960ರವರೆಗೂ ಗೋವಾ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ 1962ರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುನ್ನ ಸೇನಾಬಲ ಬಳಸಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸರಿಂದ ಗೋವಾವನ್ನು ವಿಮೋಚನೆಗೊಳಿಸಿತು; ಇದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಚುನಾವಣಾಯೋಜನೆಯ ಭಾಗ ಎಂದು ಲೋಹಿಯಾ ಹೇಳಿದರು. 1946ರಲ್ಲೇ ಲೋಹಿಯಾ ಗೋವಾ ವಿಮೋಚನಾ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರು; ನೆಹರು ಆಗ ಲೋಹಿಯಾ ಮತ್ತೆ ಗೋವಾದತ್ತ ಹೋಗದಂತೆ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಮೂಲಕ ಒತ್ತಾಯ ಹೇರಿದ್ದರು. ಲೋಹಿಯಾ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದಲೇ ಚಳುವಳಿ ರೂಪಿಸಿದರು! ನಂತರದಲ್ಲಿ ಗೋವಾ ಚಳುವಳಿ ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

ಮುಂದೆ ನೆಹರು ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಗೋವಾದಲ್ಲೂ ಬಳಸಿ ಗೋವಾ ವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಲೋಹಿಯಾ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗೋವಾ ಕುರಿತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಮಗುಮಾಗಿದ್ದ ನೆಹರು ಕೊನೆಗೆ ಲೋಹಿಯಾ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಮಾಡಿದರು. "ಗೋವಾ ವಿಮೋಚನೆಯಾದದ್ದು ಚುನಾವಣಾಪೂರ್ವದ 1961ರಲ್ಲಿ; ಇದನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿತು" ಎಂದು ಲೋಹಿಯಾ ಟೀಕಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿತ್ತು.

1961ರ ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಮುಂದೆ ಬರಲಿದ್ದ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯ ಹೊಸ ವರಸೆಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಲೋಹಿಯಾ ಗಮನಿಸಿದರು:

'ಒರಿಸ್ಸಾ ಚುನಾವಣೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಹರಿದ ಹಣದ ಹೊಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಈ ದೇಶದ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಚಾರ ವರಸೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಕುತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ. ಈ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗ, ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಆಳುವ ಪಕ್ಷ ಮೂರೂ ಒಂದು ಭದ್ರವಾದ ದುಷ್ಕೂಟವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿವೆ. ಇವು ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಹಾರ, ಭ್ರಷ್ಟ ಗೆಳೆತನ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಇರುವಂಥದ್ದು; ಆದರೆ ಒರಿಸ್ಸಾದಲ್ಲಿ ಈ

ಗೆಳೆತನವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮಾತೇ ಅಸಂಬದ್ಧ ಎನ್ನುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

'ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗ, ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಆಳುವ ಪಕ್ಷಗಳ ನಡುವಣ ಈ ಭ್ರಷ್ಟ ಮೈತ್ರಿಯನ್ನು ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾಸ್ತವ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು; ಈ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದಲೇ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಗತಿ ವೇಗ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮನಗಾಣಿಸಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗದಿಂದ ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯ ಹಳೇ ವರಸೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇದೀಗ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗ ಖುದ್ದು ಆಳುವ ಪಕ್ಷದ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಅನಿಭಾಷ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತು!

'ಡೊಮಿನಿಕಾದ ರಾಫೆಲ್ ಟ್ರುಜಿಲೊ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಲದಿಂದ ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕೋಟಿ ಹಣವನ್ನೂ ಪಡೆದು, ದೇಶದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯೂ ಆದ; ಅದೇ ರೀತಿ ಪೆಕ್ವಾಯ್ಸ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆಗಿ, ರಾಜ್ಯದ ಅತಿ ಶ್ರೀಮಂತನೂ ಆಗಲು ರಾಜಕೀಯವನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದಿರುತ್ತಾರೆ? ಒರಿಸ್ಸಾದ ಈ ವರಸೆ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ದುರುಳತನದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.'

ಭಾರತದ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗದ ಮುಷ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಪಾಯ ಕುರಿತು ಲೋಹಿಯಾ ಅವತ್ತೇ ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಏಕೈಕ ಪಕ್ಷವಾದ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ' ಎಂಬುದು ಲೋಹಿಯಾಗೆ ದುಗುಡವುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

1962ರ ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುನ್ನ ನಡೆದಿದ್ದ ಒರಿಸ್ಸಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಸೋಲಿನ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಲೋಹಿಯಾ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರು: 'ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಸೋಲಿಗೆ ಏನು ವಿವರಣೆ ಕೊಡಬೇಕು? ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹಣದ, ಪತ್ರಿಕೆಗಳ, ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದವರ ಬೆಂಬಲದ ಕೊರತೆಯಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಹೇಳುವುದು ಅಸಂಬದ್ಧ. ಇವ್ಯಾವುವೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ಪಕ್ಷದ ವೈಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರಣಗಳಾಗಲಾರವು. ನಾವು ಅದೇ ವಾದ ಮಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕರ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಾಗಿಬಿಡುತ್ತೇವೆ. ಸಮಾಜವಾದದ ಬೃಹತ್ ಅಲೆಗಳು ಬೀಸಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳಾಗುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ವೈಫಲ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು.

'ಈ ವೈಫಲ್ಯಕ್ಕೆ ನೇರ ಕಾರಣ ಕಾಲವೇನಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಸೋಮಾರಿತನ, ಅಥವಾ ಸಮಾಜವಾದ ತಂತಾನೇ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತದೆ